

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Kraków, Małopolska, Austria

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Gabinet historyczny Jana Pawła Woronicza w Pałacu Biskupim w Krakowie.

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

muzeum publiczne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Twórcą muzeum był biskup krakowski Jan Paweł Woronicz.

Wkrótce po ingresie w 1815 roku przystąpił do restauracji pałacu. Woronicz był autorem skomplikowanego programu treściowego, wykonawcą malowideł krakowski malarz Michał Stachowicz, rzeźby zlecono Danielowi Grameyzerowi. Dekoracja objęła sale I piętra południowego skrzydła. Sale udekorowano licznymi obrazami ukazującymi piękno Krakowa i jego okolic, ważne wydarzenia z dziejów narodu oraz liczne alegorie patriotyczne. Tam zgromadził Woronicz liczne dzieła sztuki, przedmioty artystyczne oraz pamiątki narodowe, które miały odegrać ważną rolę w procesie wychowania krakowskiego społeczeństwa.

Wystrój i zbiory cieszyły się powodzeniem, niestety 18 lipca 1850 pożar Krakowa strawił większą część pałacu biskupiego. Udało się uratować znikomą ilość obrazów, sprzętów i pamiątek.

Daty działalności / zakres czasowy:

1815-1850

Dostępność

Typ instytucji w relacji wobec pamięci

komemoratywny

Rodzaj pamięci

narodowa/ polska

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

obszar historyczny/ pamiątki, wizerunki

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmin a/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	XXX	Pałac Biskupi w Krakowie ul. Franciszkańska 3
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	XXX	
GODZINY OTWARCIA	XXX	
DYREKTORZY	XXX	
ZARZĄDCA	XXX	
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadopt owany)	XXX	

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Głównym celem było zobrazowanie wielkich historycznych wydarzeń świadczących o świetności ojczyzny i wzbudzenie uczuć i emocji patriotycznych.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

biskup Krakowa Jan Paweł Woronicz -

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Michał Stachowicz - wykonawca malowideł historycznych

Daniel Grameyzer - rzeźbiarz i snycerz

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Kalendarium (historia instytucji)

Z chwilą objęcia stanowiska biskupa krakowskiego w 1915 Jan Paweł Woronicz, duchowny, poeta, mówca i wielki patriota postanowił wznieść, na wzór puławskiej Sybilli założonej przez Izabelę Czartoryską, nowy poemat „przyozdobiwszy pałac biskupi na muzeum historyczne”. Głównym celem było zobrazowanie wielkich historycznych wydarzeń świadczących o świetności ojczyzny i wzbudzenie uczuć i emocji patriotycznych. Wkrótce po ingresie, w 1916 roku, przystąpił Woronicz do restauracji pałacu biskupiego w Krakowie, którą powierzył architektowi Szczepanowi Humbertowi. We wnętrzach, na wzór puławskiej Sybilli założonej przez Izabelę Czartoryską oraz komnat Sali Marmurowej i Rycerskiej Zamku Królewskiego w Warszawie, stworzył romantyczne „muzeum” poświęcone dziejom ojczyzny. Do wykonania malowideł zatrudnił biskup znanego krakowskiego malarza Michała Stachowicza oraz jako pomocnika Józefa Peszkę. Dekoracje rzeźbiarskie wykonał rzeźbiarz i snycerz Daniel Grameyzer. Dekoracje objęły ciąg apartamentów biskupich w południowym trakcie zachodniej części pierwszego piętra: westybul, jadalnię (Salę Królewską), tzw. Salę Towarzyską, Sale Trzech Monarchów oraz Gabinet Historyczny, stanowiący najważniejszą część programu. Ściany sal I piętra skrzydła południowego pałacu ozdobił cykl obrazów o tematyce historycznej, przedstawiający dzieje Krakowa i historię Polski, m. in. poczet królów. Malowidła były opatrzone licznymi cytatami z *Eneidy*, poematu, który był wówczas „serc polskich zwierciadłem bólu patriotycznego”. Oprócz obrazów, w jednej z sal, zwanej „Gabinetem historycznym” znajdowały się m. in. gipsowe popiersia, miniatura pomnika Bolesława Chrobrego z kością tegoż monarchy, stolik Księcia Józefa Poniatowskiego. Prace nad przebudową i dekoracją pałacu ukończono w 1817 r. Za czasów swojej świetności „Gabinet historyczny” budził ogromne emocje patriotyczne a biskup dzięki swojej działalności, uznany był za wieszczą narodowego, przywódcę patriotów polskich i bojownika o chwałę „narodowości naszej”.

W 1850 roku, w czasie wielkiego pożaru Krakowa, pałac uległ znacznym zniszczeniom. Udało się uratować z pożogi m. in. relikwie pierwszego polskiego monarchy i obrazy Stachowicza. (pojedyncze elementy znajdują się obecnie w : Muzeum Narodowym w Warszawie, Muzeum Narodowym w Krakowie, Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, Muzeum historycznym m. Warszawy, Bibliotece Narodowej, Lwowskim Muzeum Historycznym oraz Bibliotece im. W. Stefanyka we Lwowie.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Przedsiónek na I piętrze pałacu biskupiego przyozdobiono widokami okolic Krakowa, Ojcowa, Pieskowej Skały, klasztorów w Tyńcu, Czernej na Bielanych. W sali pierwszej, zwanej Krakowską znajdowały się obrazy i alegorie – utworzenie Rzeczypospolitej Krakowskiej, ludzi jej rząd tworzących, pełnomocników dworów ościennych mocarstw oraz senatorów, sędziów, naczelników Milicji Krakowskiej, osób zasłużonych dla kapituły katedralnej, zasłużonych i dzisiejszych akademików, wreszcie

twórców Towarzystwa Dobroczynności. Kolejne ściany tego salonu zdobiły sceny: handlu na Kleparzu, spław wiślany na Kazimierzu, kopalnie: węgla w Jaworznie, żelaza w Siewierzu, marmurów w Dembniku, srebra i ołowiu w Olkusz, soli w Wieliczce, siarki w Swoszowicach i Miedzianej Góry. Zwyczaże dawne ukazano przez: "Obchód Strzelców Krakowskich", „Sobótkę świąteczną” i „Konika jeźdźca Tureckiego” (Lajkonik). Następna sala przyozdobiona była alegoriami: Roztropności, Sprawiedliwości, Wstrzemięźliwości, Męstwa, Wiary, Nadziei i Miłości, Alegoryczny cykl zamykał Geniusz Nieśmiertelności. Komnata następna zwana „Trzech Monarchów”, prezentowała podobizny współtwórców i protektorów Wolnego Miasta oraz fragmenty traktatu mówiące o powstaniu i prawach Wolnej Rzeczypospolitej Krakowskiej.

Najważniejszy apartament, czwarty zw. "Gabinetem historycznym" zawierał obrazy ilustrujące historię Polski, rozpoczynając od tych najświeższych, z czasów panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego: Sejm Konstytucyjny, powstanie Kościuszki od Przysięgi przez bitwy pod Raclawicami i Maciejowcami – koniec powstania – zdobycie Warszawy, dalej epopeja włoska Legionów, utworzenie Księstwa Warszawskiego, wyzwolenie Krakowa w 1809 roku, śmierć Księcia Józefa Poniatowskiego, utworzenie Królestwa Kongresowego. Po tych „*przypominkach*” czasów współczesnych, przedstawiono „*pomniki staro-ojczyste*” poczynając od legendarnego Assarmota – patriarchy wszystkich narodów sarmackich, przez bajecznych, rozpoczynających się poczem królów polskich, od Mieczysława (Mieszka) po Stanisława Augusta Poniatowskiego. Dzieje historyczne, to bitwy przede wszystkim w obronie granicy zachodniej z Niemcami, dalej grunwaldzka victoria nad Krzyżakami, bitwy ze Szwedami na morzu i lądzie oraz wyprawy na wschód, walki z Tatarami, Moskwą i Kozakami. Alegorie religijności, Prawodawstwa i Naukowości, uzupełniały obrazy dowodzące przywiązania i stosowania przez przodków tych cnót; „*Chrzest Litwy*”, „*Kazimierz Wielki w Wiślicy prawa stanowiący*”, „*Założenie Akademii Krakowskiej*”. Pośrodku ściany południowej znajdowała się miniatura pomnika Bolesława Chrobrego, w tronie postumentu wydrążono otwór, który mieścił mały sarkofag z kością pierwszego polskiego monarchy W gabinecie były też gipsowe popiersia oraz stolik księcia Józefa Poniatowskiego.

Była też sala zwana „*Warszawską*”, w której zobrazowano różne widoki stolicy malowane według wzorów „*sławnego Canaletto*”.

Z sali "Warszawskiej" przechodziło się do tzw. pokoju Zielonego, z obrazami o tematyce religijnej a w supraportach znajdowały się wyobrażenia Abrahama i Mojżesza.

Ostatni pokój "Gabinet z kąpielami Krzeszowickimi" zdobiły widoki Krzeszowic.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Najcenniejsza przechowywana do dziś relikwia pałacu - miniatura pomnika Bolesława Chrobrego. Na jego drewnianym postumencie umieszczono szklaną kopułkę z malowidłem przedstawiającym chrzest Mieszka I i Włodzimierza I. W tronie postumentu wydrążono otwór, który mieścił mały sarkofag/relikwiarz z kością pierwszego polskiego monarchy.

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

xxx

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Wystawy czasowe

xxx

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

Bramy pałacu były otwarte dla chętnych, którzy chcieli oglądać „ekspozycję”. Ważniejszych gości oprowadzał sam gospodarz. Klementyna Tańska uznała „Pałac Biskupi za słusznie trzymający znakomite miejsce wśród narodowych pamiątek...”

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Pałac Biskupów Krakowskich, „Pszczółka Krakowska”, t. X, nr 9, Kraków 1822, s. 152-175.
R. Ottmann, *Jan Paweł Woronicz*, Kraków 1883.
M. Porębski, *Malowane dzieje*, Warszawa 1962.
tenże, *Interregnum - studia z historii sztuki polskiej XIX i XX w.*, Warszawa 1975.

Michał Rożek, *Architektura i urządzenie wnętrza pałacu biskupiego w Krakowie (XIV-XIX w.)*, „Rocznik Krakowski”, t. 45, 1974, s. 19-41.

W. Passowicz, *Prekursorzy muzealnictwa – Jan Paweł Woronicz, „Krzysztofory”*, Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, 12, Kraków 1985, s. 13-16.

L. Brusiewicz, „*Gabinet historyczny*” Jana Pawła Woronicza tytułem do wiecznej chwały jego imienia, [w:] *Sztuka i historia*, Materiały Sesji SHS, Kraków, listopad 1988, Warszawa 1992, s. 261-285.

S. Tomkowicz, *Pałac biskupi w Krakowie*, Kraków : Towarzystwo Miłośników Historji i Zabytków Krakowa, 1933

A. Grabowski, *Historyczny opis miasta Krakowa i jego okolic: z rycinami*, Kraków 1822, s. 145-171.

Z. Michalczyk, *Kult historii Krakowa i Polski. Dekoracja Gabinetu Historycznego pałacu biskupiego w Krakowie*, „Ars Sacra”, Kraków 2018.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

“Polakowi przechodzącemu w te miejsca zdaje się, jakoby Klio otwierała podwoje świątyni Pamięci. Gdzie spojrzy, widzi społeczność obok przeszłości, wiekami przedzielonej, otwiera księgę dziejów, poszanowaniem przejęty, dziwi się i rozrzewnia”- “Pszczółka Krakowska”, t. X, nr 9, Kraków 1822, s. 152.

„Pałac Biskupi za słusznie trzymający znakomite miejsce wśród narodowych pamiątek...”- K. Tańska, Opis czwartej w kraju naszym przejażdżki, “Rozrywka dla dzieci”, T. VIII, nr 46, Warszawa 1827.

Opis miasta Krakowa i jego okolic wraz z dodatkiem opisu o pałacu biskupów krakowskich, Kraków: 1872, s. 177-200

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Małgorzata Wawrzak

Data sporządzenia karty:

28 lutego 2019

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	